

การแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบบูรณาการ:
กรณีศึกษา โครงการคู่เสี่ยว เกียวก้อย แก้งน คนขอนแก่น*
An Integrated Approach for Poverty Alleviation: A Case of
the Siew Partnerships Against Poverty Project in Khon Kaen

จันทิมา ล่ามทุท และอจิรภาส เพ็ญสุนท
Jantima Lhamkaek and Ajirapa Pienkhuntod
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
College of Local Administration, Khon Kaen University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: wittayaspoill@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบบูรณาการของภาคีหน่วยงานภาครัฐภายใต้โครงการคู่เสี่ยว เกียวก้อย แก้งน คนขอนแก่น และ 2) ศึกษาความต้องการของคความยากจนในจังหวัดขอนแก่น ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนา กลุ่มย่อยและศึกษาเอกสารและรายงานของหน่วยงานรัฐ โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามในการสนทนา และจัดการสนทนากลุ่มย่อยร่วมกับผู้เกี่ยวข้องโดยตรงในโครงการ ร่วมกับการศึกษาเอกสารรายงานผลการดำเนินงาน ที่เกี่ยวข้องการโครงการ แล้วจึงนำข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาวิเคราะห์แบบแก่นสาระ

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบบูรณาการในจังหวัดขอนแก่นตามโครงการคู่เสี่ยว เกียวก้อย แก้งน คนขอนแก่น มีการบูรณาการความร่วมมือโดยการใช้พลังการมีส่วนร่วมในรูปแบบประชารัฐและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกระบวนการแก้ไขปัญหาคความยากจนเชิงบูรณาการ 4 กระบวนงานคือ 1) ชี้เป้าชีวิต 2) ทำเข้มทิศชีวิต 3) บริหารจัดการชีวิต และ 4) ดูแลชีวิต โดยขับเคลื่อนโครงการด้วยคณะกรรมการแก้ไขปัญหาคความยากจน ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับอำเภอ (ศจพ.อ) ที่มีอยู่ทั้ง 26 อำเภอ ใช้กลไกการขับเคลื่อนแบบ “จับคู่เสี่ยว” จากข้าราชการจากทุกหน่วยงานแบบ 1 ข้าราชการรับผิดชอบครัวเรือนยากจน 2 ครัวเรือนหรือข้าราชการ 1 คน ต่อ 1 ครัวเรือนยากจน และประสานความช่วยเหลือจากภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาให้การสนับสนุนในส่วนของการแก้ปัญหาจากความต้องการของครัวเรือนยากจน ทั้งด้านการสงเคราะห์สำหรับครัวเรือน

*ได้รับบทความ: 22 เมษายน 2564; แก้ไขบทความ: 28 พฤษภาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 18 มิถุนายน 2564

Received: April 22, 2021; Revised: May 28, 2021; Accepted: June 18, 2021

ที่ไม่มีศักยภาพในการพัฒนา ให้ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแล การสนับสนุนครัวเรือนที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาตนเองทั้งด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ การฝึกอาชีพระยะสั้น สนับสนุนปัจจัยการผลิต การตลาด การจ้างงานและวิชาการ โดยมีเป้าหมายแก้ไขปัญหาคความยากจนให้คนขอนแก่น ภายใต้อห้หลักคิด 3 ดี ได้แก่ รายได้ดี สวัสดิการดี และความเป็นอยู่ดี

คำสำคัญ: การบูรณาการ; การแก้ไขความยากจน; ขอนแก่น

Abstract

This aimed to study the poverty alleviation under the Siew Partnerships Against Poverty Project and examine the needs of the poor in Khon Kaen. This research is qualitative research. The researcher determines the issues in the discussion then organize group discussions with those directly involved in the project. The researcher study of documents and reports related to the project then analyzed with the thematic analysis strategy.

The research findings suggested that: poverty alleviation under the Siew Partnerships Against Poverty Project showed the integration of government agencies in Khon Kaen. These agencies worked according to the people-centered and sufficient economy principles. In the integrated process of poverty alleviation, they had 4 steps: 1. Identifying life goals, 2. Making a life compass, 3. Managing life, and 4. Taking care of life. These steps were driven by the Poverty Alleviation Committee of Sufficiency Economy Philosophy at the district level (Sor Chor Por Sor) in 26 districts in Khon Kaen. A main driving mechanism was that 1 government official was responsible for 1 or 2 poor households. The government official would be the main coordinator linking assistance from the private sector and educational institutions. Assistance must be matched with the needs of the poor households that might be for relief deprivation or empowerment of the poor and vulnerable by improving their work skills or providing resources and knowledge required for poverty reduction and an increase in income and well-being.

Keywords: Integrated approach; Poverty alleviation; Khon Kaen

1. บทนำ

ปัญหาความยากจนถือได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญเชิงโครงสร้างที่สั่งสมมายาวนานในประเทศไทย ถึงแม้ว่าทุกรัฐบาลจะพยายามแก้ปัญหาโดยตลอด ก็ยังคงไม่สามารถหาแนวทางในการแก้ไขได้ การแก้ไขปัญหาความยากจนของรัฐบาลที่ผ่านมา มีการสนับสนุนงบประมาณให้กับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการขจัดปัญหาความยากจนให้ครอบคลุมทั่วถึงทั้งประเทศและประสบความสำเร็จ รวมทั้งช่วยลดจำนวนครัวเรือนยากจนลงได้ แต่รูปแบบในการบริหารจัดการ ทั้งแผนงาน โครงการ งบประมาณต่างๆ รวมถึงหน่วยงานยังคงเป็นไปแบบแยกส่วนดำเนินการ ต่างหน่วยงานต่างปฏิบัติหน้าที่ หรืออาจเรียกว่าต่างคน ต่างทำ จึงทำให้การดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนขาดพลังในการขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาและประชาชนยังคงไม่ได้รับความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่นั้นถือได้ว่าประชาชนเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจปัญหานั้นมากที่สุด และเป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างแท้จริง จึงเห็นควรให้ประชาชนเป็นผู้แก้ไขปัญหาของตนเองโดยที่มีหน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุนช่วยเหลือ

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนได้เปลี่ยนแปลงไป รัฐบาลได้กำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรมในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยใช้หลักของการเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย และขยายโอกาสให้กับประชาชน เช่น กองทุนหมู่บ้านด้วยการเพิ่มทุนให้กองทุนที่มีผลการบริหารจัดการกองทุนผ่านการประเมินตามเกณฑ์ของ

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมช่องทางทางการจำหน่าย เป็นต้น

กระทรวงมหาดไทย ได้รับมอบหมายภารกิจจากรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเชื่อมโยงการแก้ไขความยากจนทุกระดับ ตั้งแต่บุคคล ชุมชน และประเทศ ตลอดจนสร้างกลไกที่เชื่อมโยงให้คนยากจนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์และทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยในระดับบุคคลจะเน้นการขยายโอกาส สร้างรายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มช่องทางทางการเข้าถึงทุน ซึ่งรวมถึงเงินทุน กรรมสิทธิ์ที่ดิน และองค์ความรู้ในระดับชุมชน เป็นการดำเนินการเสริมสร้างขบวนการชุมชนเข้มแข็งและพัฒนาระบบการเงินที่สนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนต่างๆ ในชุมชนที่ให้โอกาส เข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้บริหารแก้ไขปัญหาของตนเอง และในระดับประเทศเน้นการแก้ปัญหา และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วยการ “ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาส” ภายใต้ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยเฉพาะในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคจะต้องดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลและแผนพัฒนา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มีจุดเน้นและประเด็นพัฒนาหลักประเด็นหนึ่ง คือ การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพบริการทางสังคมให้ทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาและสาธารณสุข (สำนักงานสภาพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ขณะที่แผนปฏิรูปประเทศ (ประกาศใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2561) มีเป้าหมายด้านเศรษฐกิจประการหนึ่ง คือ การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของประชาชน และมีเป้าหมายหนึ่งด้านสังคม คือ คนไทยมีหลักประกันทางรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

จังหวัดขอนแก่น ได้ประกาศตัวเป็น Khon Kaen Smart City หรือการเป็นเมืองอัจฉริยะ นับเป็นการเตรียมการรองรับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 เพื่อเป็นการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการผนึกกำลังของทุกภาคส่วนภายใต้แนวคิด “ประชารัฐ” การดำเนินงานขับเคลื่อนโดยรูปแบบประชารัฐที่ผนึกกำลังกับเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจ การวิจัยพัฒนาและบุคลากรระดับโลก ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “การรู้จักเต็ม รู้จักพอ และรู้จักแบ่งปัน” โดยได้ดำเนินงานขับเคลื่อนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐในรูปแบบผนึกกำลังกับเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจ และนำการวิจัยมาใช้เพื่อการพัฒนาการแก้ไขปัญหาความยากจน และเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคมในการพัฒนายกระดับขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นจึงกำหนดทำโครงการ “คู่เสียวย เกี่ยวก้อย แก้งจน คนขอนแก่น” โดยมีสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่นเป็นเลขานุการคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการฯ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนโดยการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานทุกภาค

ส่วนในพื้นที่ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการปฏิบัติงานในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนยากจนให้พ้นจากความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ และตอบสนองการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ

ปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือนนั้น เป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนและแตกต่างกันไปในแต่ละครัวเรือน ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากและท้าทายในการแก้ปัญหา เนื่องจากในแต่ละครัวเรือนที่ยากจนมีปัญหาและสาเหตุของความยากจนที่แตกต่างกันหรือบางครั้งอาจมีสาเหตุหลายประการในเวลาเดียวกัน รวมทั้งระดับความรุนแรงของปัญหาที่แตกต่างกันอีกด้วย ซึ่งทำให้ในการที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้นอาจไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาด้วยการใช้โครงการ/กิจกรรม เพียงอย่างเดียวได้ แต่จะต้องค้นหาสาเหตุของความยากจนที่แท้จริง รวมทั้งอาจจะต้องใช้ระยะเวลาในการแก้ไขปัญหาและบางครั้งอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีคิด หรือปรับเปลี่ยนวิถีและแบบแผนการดำเนินชีวิต และเพื่อให้การดำเนินงานการแก้ไขปัญหาเกิดผลสำเร็จ ต้องอาศัยความทุ่มเท ความเสียสละของผู้มีส่วนร่วม โดยอาศัยความตั้งใจและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของครัวเรือนยากจนไปพร้อมกับการส่งเสริมและบูรณาการภารกิจของส่วนราชการต่างๆ

จากความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเกิดคำถามที่ว่า ในการนำโครงการคู่เสียวย เกี่ยวก้อย แก้งจน คนขอนแก่น มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและเพื่อผลักดันให้จังหวัดขอนแก่นได้ก้าวสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะนั้น

หน่วยงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น มีกระบวนการดำเนินการเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาคความยากจนของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น ภายใต้โครงการคู่เสี่ยวเกี่ยวข้อง ก้อย แก้งน คนขอนแก่น อย่างไร และผลการดำเนินงานสามารถนำไปสู่การช่วยเหลือครัวเรือนยากจนได้อย่างไรบ้างและครัวเรือนที่ยากจนที่เข้าร่วมโครงการมีปัญหาและความต้องการที่แท้จริงเป็นอย่างไร เพื่อเป็นบทเรียนในการดำเนินงานให้แก่หน่วยงานอื่นๆ และเพื่อสะท้อนถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของคนยากจน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบบูรณาการ ภายใต้โครงการคู่เสี่ยวเกี่ยวข้อง ก้อย แก้งน คนขอนแก่น ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อศึกษาความต้องการของคนยากจน ภายใต้โครงการคู่เสี่ยว เกี่ยวก้อย แก้งน คนขอนแก่น ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบบูรณาการ ภายใต้โครงการคู่เสี่ยว เกี่ยวก้อย แก้งน คนขอนแก่น ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่นและค้นหาสภาพปัญหาและความต้องการของคนยากจนในจังหวัดขอนแก่น การจัดเก็บ

ข้อมูลดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม-กรกฎาคม 2563 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 2 วิธี

1. การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ นักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัด จำนวน 2 คน นักวิชาการพัฒนาชุมชนอำเภอ จำนวน 26 คน ครัวเรือนเป้าหมายตามโครงการ จำนวน 13 ครัวเรือน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 6 คน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน จำนวน 6 คน และภาคเอกชน จำนวน 2 คน ที่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคความยากจนตามโครงการคู่เสี่ยว เกี่ยวก้อย แก้งน คนขอนแก่น

2. เก็บรวบรวมจากเอกสารรายงานการถอดบทเรียนของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ทั้ง 26 อำเภอในจังหวัดขอนแก่น

ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดนำมาวิเคราะห์แบบแก่นสาระ (Thematic Analysis) แยกประเด็นสำคัญต่างๆ นำเสนอและอภิปรายผล

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า กระบวนการแก้ไขปัญหาคความยากจนตามโครงการ คู่เสี่ยว เกี่ยวก้อย แก้งน คนขอนแก่น มีการบูรณาการความร่วมมือของส่วนราชการ เอกชน และประชาชนในการแก้ไขปัญหาคความยากจนของครัวเรือนยากจนเป็นรายครัวเรือน โดยแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการที่หลากหลายของครัวเรือนยากจนในด้านต่างๆ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

ผลการศึกษาจากเอกสาร รายงาน ผลการดำเนินงาน ของทางราชการ

1. กระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการ โครงการคู่เสี้ยว เกี่ยวก้อย แก้งานคนขอนแก่น ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น ใช้กลไกขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ระดับอำเภอ (ศจพ.อ.) และคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการคู่เสี้ยว เกี่ยวก้อย แก้งาน คนขอนแก่น ภายใต้ 4 กระบวนงาน คือ

กระบวนงานที่ 1 ชี้นำชีวิต “ข้อมูลชัด ชี้นำถูก” การชี้นำชีวิต เป็นกระบวนงานเริ่มต้น โดยการตรวจสอบและชี้เป้าหมายครัวเรือนยากจน โดยกำหนดเส้นความยากจนที่คนในครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 38,000 บาทต่อคนต่อปี และสามารถระบุครัวเรือนยากจนจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2561 ได้จำนวน 1,662 ครัวเรือน หลังจากได้ข้อมูลจำนวนครัวเรือนเป้าหมายแล้ว ได้มอบหมายให้ทุกอำเภอตรวจสอบข้อมูลครัวเรือนยากจน โดยศึกษาข้อมูลครัวเรือนเป็นรายครัวเรือนยากจนแล้วจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน โดยใช้กลไกคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกันตรวจสอบทบทวนครัวเรือนยากจนเป้าหมายจำนวน 1,662 ครัวเรือน ที่ได้มาจากข้อมูล จปฐ. ปี 2561 โดยวิเคราะห์จำแนกครัวเรือน 4 ประเภท ได้แก่ ประเภทไม่มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง หรือเรียกประเภทสงเคราะห์ จำนวน 524 ครัวเรือน ประเภทมีศักยภาพสามารถพัฒนาได้ จำนวน 650 ครัวเรือน ตาย/ย้ายออกจากหมู่บ้านและไม่ได้กลับมาในหมู่บ้าน จำนวน 17 ครัวเรือน และไม่ประสงค์ขอรับการช่วยเหลือ จำนวน 471 ครัวเรือน ดังนั้นจึงมีครัวเรือนประเภทพัฒนาได้ และประเภท

สงเคราะห์ เป็นครัวเรือนเป้าหมายเข้าร่วมโครงการรวมจำนวน 1,174 ครัวเรือน

กระบวนงานที่ 2 จัดทำเข้มทิศชีวิต “จับคู่ผูกเสี้ยว” จับเขาวางแผนแก้งานครัวเรือน กระบวนการนี้กำหนดให้ทุกส่วนราชการ มอบหมายให้ข้าราชการ 1 คนรับผิดชอบครัวเรือนยากจน 2 คนหรือน้อยกว่าหรือมากกว่าตามแต่ความสมัครใจ โดยให้ข้าราชการถือเป็นบ้านตนเองหรือ “เจ้าบ้านคนแรก” โดยพุดินัย และแก้ไขปัญหาความยากจนของครัวเรือน เป็นเรื่องของตน มีนายอำเภอเป็นศูนย์กลาง ทำหน้าที่กำกับ ดูแล ติดตาม ประเมินผลและรายงานจังหวัด โดยให้ข้าราชการคู่เสี้ยว ค้นหาอาชีพ การเพิ่มรายได้ การจ้างงาน การเพิ่มตำแหน่งงานให้แก่สมาชิกในครัวเรือนยากจน พร้อมทั้งบันทึกในแบบ Family Folder รวมทั้งจัดทำความร่วมมือ (MOU) กับภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนการจ้างงาน และการรับซื้อหรือสนับสนุนการตลาด โดยประสานความร่วมมือมหาวิทยาลัยของรัฐ ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานวิทยาเขตขอนแก่น เข้ามาช่วยเป็นที่ปรึกษา

กระบวนงานที่ 3 บริหารจัดการชีวิต “คู่เสี้ยว ลงมือแก้งาน” ข้าราชการคู่เสี้ยว ต้องแก้ไขปัญหาตรงถึงมูลเหตุปัญหา ตรงความต้องการของครัวเรือน และการปรับวิธีคิด ให้รู้จักพึ่งพาตนเอง โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นวิถีชีวิตใน 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง คือ การบริหารจัดการชีวิต ครัวเรือนเป้าหมายตนเอง เช่น การลด ละ เลิก เหล้า บุหรี่ การพนัน การเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด

การประหยัด รู้จักใช้เงินอย่างมีเหตุผล การลดการบริโภคที่เกินความจำเป็น การจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อเตือนตนเองในการใช้จ่ายเงิน

ส่วนที่สอง คือ การสนับสนุนจากชุมชนที่ครัวเรือนเป้าหมายดำเนินชีวิตอยู่ เช่น มีการช่วยเหลือเกื้อกูลด้านเศรษฐกิจ การช่วยเหลือในเรื่องการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ ด้วยกองทุนที่มีในชุมชน หรือการให้การสงเคราะห์ด้านสวัสดิการชุมชน เป็นต้น

ส่วนที่สาม คือ การบูรณาการส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหา โดยยึดครัวเรือนเป้าหมายเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน

กระบวนการที่ 4 ดูแลชีวิต “เยี่ยมยามถามไถ่ ร่วมทุกข์ ร่วมสุข” การดูแลชีวิต คือ การเข้าไปพบปะ พูดคุย สนับสนุนให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ ครัวเรือนยากจน ในการต่อสู้กับความยากจน เป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุงเข้มทิศชีวิตหรือแผนชีวิตให้มีความสมบูรณ์เหมาะสมยิ่งขึ้น หลังการบริหารจัดการชีวิตไปแล้วกระบวนการดูแลชีวิตนี้ คล้ายคลึงกับการติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักการบริหารงานสมัยใหม่ แต่มีเป้าหมายที่จะเข้าไปให้กำลังใจ สนับสนุน

ให้คำปรึกษาเป็นกระบวนการปรับปรุงและตรวจสอบ เพื่อให้ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนและครัวเรือนให้ความสำคัญและร่วมมือในการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการดูแลชีวิต ไม่ใช่กระบวนการระยะสั้น แต่เป็นการดูแลชีวิตระยะยาว เนื่องจากการแก้ไขปัญหาความยากจนหรือครัวเรือนยากจน เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ปรับเปลี่ยนวิธีคิด จึงต้องใช้เวลาในการดำเนินงานหลายปี ตามแต่สภาพปัญหาของครัวเรือนยากจน ดังนั้นกระบวนการดูแลชีวิตจะต้องเข้าไปดูแล สนับสนุนให้กำลังใจครัวเรือนยากจนให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจริง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นระยะจนกว่าจะมั่นใจได้ว่าครัวเรือนยากจนมีวิถีชีวิตที่หลุดพ้นจากวงจรแห่งความยากจน ซึ่งในกระบวนการนี้ชุมชนและผู้นำชุมชนจะมีบทบาทสำคัญที่สุดในการดูแลระดับประคอง ให้ครัวเรือนยากจนพ้น จากความยากลำบากในการดำเนินชีวิต

2. ความต้องการของครัวเรือนยากจน ครัวเรือนยากจนภายใต้โครงการคู่เสี้ยว เกี่ยวก้อย แก้งาน คนขอนแก่น มีจำนวนทั้งสิ้น 1,174 ครัวเรือน โดยหนึ่งครัวเรือนมักมีความต้องการการช่วยเหลือมากกว่า 1 เรื่อง สามารถจำแนกได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ความต้องการความช่วยเหลือของครัวเรือนยากจน โครงการคู่เสี้ยว เกี่ยวก้อย แก้งาน คนขอนแก่น

อำเภอ	จำนวนครัวเรือนยากจน (ครัวเรือน)	ประเภทความต้องการความช่วยเหลือ (ครัวเรือน)						
		สร้าง/ซ่อม/ปรับปรุงบ้าน	เครื่องอุปโภคบริโภค	การจ้างงาน	ทุนการศึกษา	การดูแลสุขภาพ	เงินสงเคราะห์	สนับสนุนการประกอบอาชีพ
ข้าสูง	9	1	9	0	1	1	0	9
โนนศิลา	16	0	16	0	4	0	2	16

อำเภอ	จำนวนครัวเรือนยากจน (ครัวเรือน)	ประเภทความต้องการความช่วยเหลือ (ครัวเรือน)						
		สร้าง/ซ่อม/ปรับปรุงบ้าน	เครื่องอุปโภคบริโภค	การจ้างงาน	ทุนการศึกษา	การดูแลสุขภาพ	เงินสงเคราะห์	สนับสนุนการประกอบอาชีพ
บ้านแฮด	2	0	2	0	2	0	2	0
พระยืน	107	3	107	2	12	11	5	21
มัญจาคีรี	31	2	31	1	7	5	6	5
เวียงน้อย	29	2	29	0	2	2	0	2
เวียงใหญ่	13	3	13	0	3	13	10	4
สีชมพู	31	0	31	0	13	10	1	12
หนองเรือ	120	6	120	0	18	6	33	120
ภูเวียง	110	2	110	0	33	4	10	23
พล	29	0	29	1	7	14	1	29
บ้านไผ่	17	3	17	0	2	-	10	4
อุบลรัตน์	4	1	4	0	1	2	0	5
โคกโพธิ์ชัย	55	2	55	0	8	0	0	13
บ้านฝาง	53	0	53	0	4	8	3	5
เปือยน้อย	29	1	29	0	8	18	0	29
ภูผาม่าน	12	4	12	0	2	8	6	19
เขาสวนกวาง	72	0	72	0	16	0	9	56
น้ำพอง	27	0	27	0	6	4	8	11
เมืองขอนแก่น	30	3	30	0	4	3	8	9
เวียงเก่า	18	1	18	0	4	18	10	7
หนองสองห้อง	57	0	57	0	4	8	3	35
หนองนาคำ	37	0	37	0	7	9	0	5
ชนบท	17	3	17	1	4	17	17	5
ชุมแพ	127	4	127	0	16	79	70	106
กระนวน	122	3	122	0	16	51	2	122
รวม	1,174	44	1,174	5	204	291	216	672

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า สิ่งที่ครัวเรือน ยากจนต้องการมากที่สุด คือ เครื่องอุปโภค บริโภค ทั้งครัวเรือนประเภทที่พัฒนาได้และครัวเรือน ประเภทให้การสงเคราะห์ จำนวน 1,174 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ ความต้องการ ด้านอาชีพ จำนวน 672 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 57.24 อันดับสาม ได้แก่ การดูแลสุขภาพ จำนวน 291 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 24.78 ส่วนความต้องการอันดับสุดท้าย คือ การจ้างงาน จำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.42 ซึ่งผลการ ค้นหาความต้องการของทีมนักศึกษาราชการ ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน พบข้อมูลที่น่าสนใจ ที่ความต้องการด้านให้มีกรจ้างงาน หรือมีงานทำ เป็นด้านที่ครัวเรือนยากจนเป้าหมายมีความ ต้องการน้อยที่สุด แต่ด้านการขอรับการสนับสนุน เครื่องอุปโภค บริโภคกลับมีทุกครัวเรือน แสดงให้เห็นถึงความคิดหรือชุดความคิด (Mind Set) ของ ครัวเรือนเป้าหมายส่วนใหญ่ต้องการรับของแจก มากกว่าการลงมือทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ ต้องการ

ผลจากการสนทนากลุ่มย่อยร่วมกับผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องและผู้ร่วมโครงการ

1. บทบาทของภาคีหน่วยงานภาครัฐ ภาคีหน่วยงานภาครัฐที่ร่วมดำเนินการโครงการคู่ เสี่ยว เกี่ยวก้อย แก่จนคนขอนแก่น ได้แก่ สำนักงาน เหล่ากาชาดจังหวัดขอนแก่น สำนักงานพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น มหาวิทยาลัย ขอนแก่น คลังจังหวัดขอนแก่น สำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น สำนักงานส่งเสริมการ

ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด ขอนแก่น มณฑลทหารบกที่ 23 องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นหน่วยงานดังกล่าวข้างต้นมีบทบาท ร่วมกันในหลายด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการดำเนินงาน การศึกษา พบว่าหน่วยงานภาครัฐราชการที่เกี่ยวข้องกับการ แก้ไขปัญหาความยากจนตามความต้องการของ ครัวเรือนยากจน ให้ความช่วยเหลือตามที่กำหนด ไว้ในภารกิจหลักของหน่วยงาน แต่ละหน่วยงานได้ กำหนดโครงการและวางงบประมาณไว้สำหรับกลุ่ม คนจนเป้าหมายที่ระบุในฐานข้อมูลครัวเรือน ยากจนของโครงการคู่เสี่ยวฯ ทำให้ครัวเรือน ยากจนได้รับการแก้ปัญหาที่รวดเร็วขึ้น

หน่วยงานภาคีภาครัฐ คือ ส่วนราชการ ส่วนภูมิภาค อาทิ สำนักงานคลังจังหวัด ในการช่วย เหลือให้ครัวเรือนยากจนเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ ในรายที่ยังไม่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ สำนักงาน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ของผู้พิการและคนชรา เป็นต้น

ภาคเอกชน คือ หอการค้าจังหวัด สภา อุตสาหกรรมจังหวัด เพื่อหาแหล่งทุนหรือบุคคล ในการให้ความช่วยเหลือในส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิ การฝึกอาชีพ การจ้างงาน การซ่อมแซม ปรับปรุง ที่อยู่อาศัย การมอบปัจจัยการผลิตในอาชีพต่างๆ เช่น อาชีพช่างซ่อมรถ อาชีพก่อสร้าง อาชีพทำขนม มีการได้รับความช่วยเหลือด้านการซ่อมแซมที่อยู่ อาศัยของอำเภอภูผาม่าน จากการสนับสนุนวัสดุ การสร้างบ้านคนยากจนของบริษัท ห้างร้าน และ ประชาชนในอำเภอ การซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของ

อำเภอเวียงใหญ่ จากกองทุนคนเวียงใหญ่ไม่ทอดทิ้งกันซึ่งเป็นเงินจากการบริจาคของประชาชนในอำเภอเวียงใหญ่เพื่อช่วยเหลือประชาชนในอำเภอที่เป็นผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาสและผู้ประสบภัยให้มีความคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

นอกจากนี้ หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐภาคเอกชนและประชาชน ยังสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลความต้องการช่วยเหลือ โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น ไปดำเนินการต่อเพื่อวางโครงการในปีต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม จากรายงานการให้ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนพบว่า การส่งต่อข้อมูลความต้องการความช่วยเหลือให้หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนรวมทั้งประชาชนเกิดการแก้ปัญหาอย่างตรงจุด และรวดเร็ว ทำให้ครัวเรือนยากจนมีกำลังใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นตามลำดับ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งนั่นคือความต่อเนื่อง การเอาใจใส่ของข้าราชการคู่เสี่ยวผู้นำในท้องถิ่นที่ติดตาม ดูแล ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครัวเรือนยากจน เพราะการแก้ปัญหาความยากจนจำเป็นต้องใช้เวลาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการขจัดความยากจนนั่นเอง

1.2 ด้านการรับประโยชน์ จากการศึกษพบว่าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ให้ความช่วยเหลือครัวเรือนคู่เสี่ยวฯ ตามภารกิจของหน่วยงาน ด้วยการช่วยเหลือนั้นเป็นไปอย่างรวดเร็วขึ้นเพราะการนำข้อมูลครัวเรือนคู่เสี่ยวส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามความต้องการความช่วยเหลือของครัวเรือนยากจน อาทิ สำนักงานพัฒนาความมั่นคง

ของมนุษย์จังหวัด ครัวเรือนได้รับการช่วยเหลือด้านการซ่อมแซมบ้านสำหรับผู้พิการ และคนชรา สำนักงานกาชาดจังหวัดขอนแก่น ให้การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาของลูกหลานครัวเรือนยากจน รถเข็นคนพิการ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ให้การอบรมและปัจจัยการเลี้ยงจิ้งหรีด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด มอบทุนการศึกษา การฝึกอบรมด้านอาชีพพร้อมมอบปัจจัยการผลิต ซึ่งส่วนราชการที่ให้การช่วยเหลือได้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรมตามภารกิจของหน่วยงานและครัวเรือนได้รับการช่วยเหลือตามความต้องการ

1.3 ด้านการติดตามผลการดำเนินงานพบว่า ข้าราชการที่รับผิดชอบครัวเรือนคู่เสี่ยวฯ บางส่วนมีการติดตามครัวเรือนที่รับผิดชอบอย่างไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากมีข้าราชการโยกย้ายทำให้ขาดความต่อเนื่องในการติดตามดูแลครัวเรือนคู่เสี่ยว และรายได้โยกย้ายก็ไม่สามารถติดตามอย่างต่อเนื่อง อาจด้วยปัจจัยหลายอย่างทั้งเรื่องส่วนตัวและภาระงานหลักของหน่วยงานต้นสังกัด ทำให้ไม่สามารถลงพื้นที่ได้ ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า การติดตามของข้าราชการบางรายเพียง 3-4 ครั้งเท่านั้นในห้วงเวลา 7 เดือน เนื่องจากภาระงานหลักและข้าราชการไม่ได้พักอยู่ในอำเภอจึงไม่ค่อยมีเวลาไปเยี่ยมเยียนครัวเรือนคู่เสี่ยวของตนเอง สำหรับข้าราชการส่วนใหญ่รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการติดตามผลการดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง อาทิ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่นที่มีศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและสถาบันครอบครัวรัตนกาจังหวัดขอนแก่น ที่เป็นหน่วยงานในสังกัด

ลงพื้นที่ติดตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีทุกตำบล ติดตามการช่วยเหลือผู้พิการและสูงอายุภายในตำบล สำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดขอนแก่น และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่นที่เป็นหน่วยงานหลักในประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ตามความต้องการของครัวเรือนยากจน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ปัญหาในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนตามโครงการคู่เสี้ยว เกี่ยวข้อง แก่จนคนขอนแก่น มีประเด็นปัญหาที่สำคัญคือขาดการบูรณาการกลไกระดับกระทรวง ข้าราชการในโครงการคู่เสี้ยวฯ ต่างปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจหลักของหน่วยงานต้นสังกัด ขาดบทบาทการแก้ไขปัญหาคความยากจนโดยตรง แม้ว่าในข้อเท็จจริงจะปรากฏว่า มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบกับการแก้ไขปัญหาคความยากจนอยู่ในระดับอำเภอ ซึ่งผลจากการดำเนินงานโดย สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเขาสมบกวง (2562) พบว่า การดำเนินงานในในส่วนที่ประสบความสำเร็จส่วนหนึ่งเกิดจากสำนักงานพัฒนาชุมชนได้มอบหมายบทบาทหน้าที่ให้แก่ข้าราชการประจำเพื่อทำการติดตามอย่างใกล้ชิด ส่วนงานที่รับผิดชอบได้จัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบติดตามดูแลโครงการอย่างใกล้ชิด

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานแก้ไขปัญหาคที่ขาดกลไกในระดับกระทรวงที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการแก้ไขปัญหาคความยากจนทำให้ข้าราชการในพื้นที่ขาดความคล่องตัวในการติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจน รวมทั้งขาด

เอกภาพในการบริหารจัดการการแก้ไขปัญหาคความยากจน ซึ่งการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคของแต่ละหน่วยงานมีลักษณะแยกส่วนตามความชำนาญและขอบเขตภาระหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน และขาดการประสานงานความเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคีการพัฒนา สอดคล้องกับการศึกษาของสมชัย ศรีนอก และชวาล ศิริวัฒน์ (2561, หน้า 83-95) ที่พบว่า ปัญหาคความยากจนมีความซับซ้อนและเกี่ยวโยงกับหลายหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกชุมชน ที่เป็นทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ดังนั้น การแก้ไขปัญหาคจึงมีลักษณะต้องเป็นความร่วมมือกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การแก้ไขปัญหาคความยากจนทำแบบแยกส่วนหรือต่างคนต่างทำไม่สามารถแก้ไขปัญหาคได้อย่างยั่งยืนหรือได้ผลตามที่คาดหวังไว้ ซึ่งการแก้ไขปัญหาคส่วนใหญ่เน้นส่งเสริมการสร้างงานสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนจนโดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาคเชิงโครงสร้างเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และไม่ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายรายได้ที่ยั่งยืน มีการส่งเสริมให้ประกอบอาชีพที่ไม่มีความถนัด หรือไม่มีตลาดรองรับ ซึ่งล้วนแต่ก่อให้เกิดความยากจนซ้ำซ้อนและซ้ำเติมปัญหาคขึ้นไปอีก เรียกได้ว่ายิ่งจนยิ่งเจ็บไม่มีความสุขในการประกอบอาชีพที่ได้รับการส่งเสริม เช่นเดียวกับการศึกษาของณัฐกิตติ์ อินทร์สุวรรณ (2558, หน้า 1-10) ที่พบว่า การวิจัยและพัฒนาเพื่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนของชุมชนในแหล่งอารยธรรมตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง การแก้ไขของหน่วยงานภาครัฐยังขาดความจริงใจจริงจังในการแก้ไขปัญหาค การขาดความเข้าใจปัญหาค

ที่แท้จริงในบริบทชุมชน รวมถึงระเบียบข้อบังคับที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและแก้ไขความยากจนอย่างแท้จริง ซึ่งเห็นได้จากผลการวิจัยที่พบว่าประชาชนความต้องการความช่วยเหลือด้านเครื่องอุปโภคและบริโภค ซึ่งยังคงเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานและเร่งด่วนนำหน้าความต้องการด้านอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด

นอกจากนี้ ระบบการบริหารงบประมาณของแต่ละหน่วยงาน ยังเป็นลักษณะแยกส่วนเป็นรายกระทรวงไม่ยึดพื้นที่เป็นหลัก การจัดสรรงบประมาณลงสู่พื้นที่จึงไม่มีความพร้อมเพรียงกัน ทำให้ไม่สามารถบูรณาการโครงการและงบประมาณในระดับพื้นที่ได้ ส่งผลให้คนยากจนและผู้ด้อยโอกาสไม่สามารถเข้าถึงบริการของภาครัฐหรือได้รับบริการไม่เต็มที่ เนื่องจากแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมส่วนใหญ่กำหนดเพียงแต่ประเภทกิจกรรมแต่ไม่ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ทำให้กลุ่มคนจนไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ ประกอบกับขาดการพัฒนากระบวนการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความยากจน โดยเฉพาะข้อมูลระดับพื้นที่จึงไม่สามารถระบุกลุ่มเป้าหมายคนจนและผู้ด้อยโอกาสได้ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของพุทธิมา ตระการวิช, ผลพัทธ์ บุราคม, นวลน้อย ตรีรัตน์ และโชติชัย เจริญงาม (2554, หน้า 63-81) ได้ศึกษาระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน: กรณีศึกษา นโยบายการแก้ไขปัญหาคความยากจนในประเทศไทยและได้เสนอให้ประเทศไทยใช้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน มากำหนดเป็นนโยบายการแก้ไขปัญหาคความยากจนในประเทศไทย ซึ่งผลจากการ

วิจัยที่ผ่านมา พบว่า ในการแก้ไขปัญหาคความยากจนในระดับปฏิบัติการแก้ปัญหาคความยากจนระดับจังหวัดจะสำเร็จได้หรือไม่ นั้น จังหวัดจะต้องได้รับข้อมูลที่เพียงพอ และได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมจากสำนักงานงบประมาณและหน่วยงานกลางอื่นๆ ด้วย ซึ่งหมายถึงการแก้ปัญหาคแบบองค์รวมทั้งระบบมิใช่เป็นการแก้ปัญหาคเฉพาะหน้าดังเช่นที่เคยปฏิบัติมา

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐควรบูรณาการงบประมาณจากหน่วยราชการและหน่วยงานท้องถิ่นต่างๆ เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาคความยากจนเชิงพื้นที่ (Area Based Poverty Problem Solving) โดยกำหนดระเบียบแนวทาง การปฏิบัติ นโยบาย และแผน เพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาคความยากจนที่เหมาะสมกับบริบทแต่ละพื้นที่หรือใช้แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Based Development) โดยระดมงบประมาณเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาคความยากจนของครัวเรือนเป้าหมาย ให้เห็นผลเป็นรูปธรรม ด้วยจำนวนงบประมาณที่มากพอสำหรับใช้แก้ไขปัญหาคอย่างยั่งยืน

1.2 การแก้ไขปัญหาคความยากจนควรเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคความยากจนในทุกขั้นตอนและทุกกิจกรรม ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ครัวเรือนยากจนเป้าหมายมีสิทธิแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการชีวิตเพื่อให้พ้นจากความยากจน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดกิจกรรมเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตควรคำนึงถึงพื้นฐานของแต่ละครัวเรือนเป็นหลัก หลีกเลียงการแก้ไขปัญหาแบบเดียวกันทั้งหมด วิธีแก้ไขปัญหานั้นจะต้องมีความแตกต่างกันไปตามพื้นฐานทั้งด้านทุน ความรู้ ความต้องการ และสมรรถนะของครัวเรือนยากจน เช่น การส่งเสริมให้ได้รับการฝึกอบรมอาชีพตามความถนัด หรือให้การสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัยสำหรับผู้พิการหรือชรา เป็นต้น

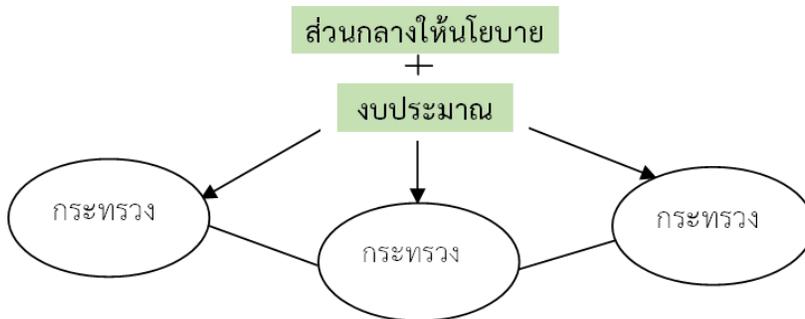
1.3 ภาครัฐควรเสริมสร้างโอกาสให้คนยากจนมีโอกาสเข้าถึงสวัสดิการของรัฐได้อย่างทั่วถึงทั้งด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษา และการได้รับบริการทางด้านสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานอย่างเท่าเทียม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การแก้ไขปัญหาคือความยากจนสามารถดำเนินการได้หลายมิติ ทั้งนี้ ควรมีการศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ว่าในวิธีการที่ภาครัฐนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาคือความยากจนนั้น ในพื้นที่ที่มีความคิดเห็นอย่างไร โดยการศึกษาเชิงลึกถึงมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ได้รับผลกระทบจากการนำโครงการกิจกรรมมาใช้เพื่อประเมินประสิทธิผล ความคุ้มค่าทางสังคมของการดำเนินโครงการด้วย เนื่องจากปัญหาคือความยากจนเป็นปัญหาทางสังคม ดังนั้นไม่สามารถใช้มิติด้านเศรษฐกิจมาวัดความคุ้มค่า

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ปัจจุบันปัญหาคือความยากจนเป็นปัญหาเรื้อรังที่ต้องการการแก้ไขอย่างมากภาครัฐควรกำหนดการแก้ไขปัญหาคือความยากจนเป็นวาระเร่งด่วน ในการแก้ไขปัญหานั้นต้องมีการระดมทรัพยากรและบุคลากรทุกภาคส่วนร่วมดำเนินการ โดยมีคณะกรรมการขับเคลื่อนอย่างเป็นเอกภาพและมีพลังในการขับเคลื่อน โดยเฉพาะการสนับสนุนงบประมาณ ไม่ว่าจะเป็งบยทุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด หรืองบกลุ่มจังหวัด จะต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นเอกภาพ ทุกหน่วยงานราชการจะต้องได้รับงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาคือความยากจนตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานนั้นๆ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดต้องได้รับงบประมาณเพื่อให้ความรู้แก่ครัวเรือนยากจน เป้าหมายน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเบื้องต้นคือการพึ่งตัวเองได้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การฝึกอบรมและสนับสนุนปัจจัยการประกอบอาชีพตามความถนัด ทั้งนี้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในระดับครัวเรือนให้เข้มแข็ง สำนักงานเกษตรจังหวัด ต้องได้รับงบประมาณเพื่อสนับสนุน ส่งเสริมให้ครัวเรือนยากจนเป้าหมายได้มีความรู้ในการประกอบอาชีพเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างผลิตภาพได้สูงกว่าเดิม หาวิธีการลดต้นทุนการผลิตให้แก่ครัวเรือนยากจนที่มีความประสงค์จะทำการเกษตรอย่างยั่งยืน เป็นต้น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐกิตติ์ อินทร์สุวรรณ. (2558). การวิจัยและพัฒนาเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนในแหล่งอารยธรรมตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารราชพฤกษ์*, 13(1), 1-10.
- พุทธิมา ตระการวนิช, ผลพัทร บุราคม, นवलน้อย ตีร์รัตน์และโชติชัย เจริญงาม. (2554). ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน: กรณีศึกษา นโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนในประเทศไทย. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 3(5), 63-81.
- สมชัย ศรีนอก และชวาล ศิริวัฒน์. (2561). คนจน 40: นวัตกรรมสร้างความจนและแก้ปัญหาคความจน. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 5(ฉบับพิเศษ), 83-95.
- สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอสวนงาม. (2562). *เอกสารถอดบทเรียนโครงการ “คู่เสี่ยว เกี้ยวก้อย แก้วจัน คนขอนแก่น” อำเภอสวนงาม จังหวัดขอนแก่น*. เข้าถึงได้จาก https://district.cdd.go.th/khaosuankwang/wp-content/uploads/sites/72/2020/04/อำเภอสวนงาม_ถอดบทเรียนโครงการคู่เสี่ยว.pdf
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. เข้าถึงได้จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *แผนปฏิรูปประเทศ*. เข้าถึงได้จาก <http://nscr.nesdb.go.th/แผนการปฏิรูปประเทศ/>